

Hr Kalle Laanet
Justiitsministeerium

Teie: 01.02.2024 nr JUM/24-0102/-1K

Meie: 06.03.2024 nr 1-7/23-3

**Arvamus kriminaalmenetluse seadustiku muutmise
seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsusele
(kutsesaladusega seotud ametiprivileegide kaitse
tõhusamine kriminaalmenetluses)**

Olete esitanud arvamuse avaldamiseks kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse (kutsesaladusega seotud ametiprivileegide kaitse tõhustamine kriminaalmenetluses) (edaspidi *VTK*). Siseministeerium toetab VTK eesmärke – saavuta kooskõla põhiseadusega, luua õigusselgus kutsesaladusega seotud ametiprivileegide kaitse ulatuses ning koondada vastavad sätted ühtselt kriminaalmenetluse seadustikku (edaspidi *KrMS*), ent esitab VTK kohta järgnevad tähelepanekud, millega palume arvestada seaduse eelnõu väljatöötamisel.

1. VTK-ga soovitakse KrMS-i muutes sätestada üldreegel, mille kohaselt saab ametiprivileegiga kaetud teavet sisaldavate tõendite kogumise eeltingimuseks olla isiku nõusolek või kohtu luba. Seejuures käsitletakse VTK-s juurdepääsu terviseandmetele samadel alustel kui juurdepääsu muude ametiprivileegidega kaetud teabele.

VTK-st jääb terviseandmetega seonduvalt mulje, et kehtiv õigus võimaldab saada meditsiinitöötajalt (kõiki) terviseandmeid üksnes patsiendi nõusolekul, kuna tegemist on ametiprivileegiga kaetud teabega, viidates VTK 4. peatükis Riigikohtu 2022. aasta lahendile (RKKKo 1-20-5071) ja järeldades, et KrMS §§-d 32 ja 215 koosmõjus VÕS §-ga 768 ei anna õiguslikku alust ilma patsiendi nõusolekuta kriminaalmenetluses välja nõuda patsiendi terviseandmeid. RKKKo 1-20-5071 p-le 28 tuginedes leiame, et kehtiv õigus piiratud ulatuses seda siiski võimaldab – uurimisasutusel on võimalik saada infot fakti kohta, kas isik on ravi saanud ning seoses millise diagnoosiga. Otsuse p 30 täpsustab, et meditsiinitöötajal pole õigust eeltoodust laiemas ulatuses kutsesaladust nõuda ja uurimisasutusel seda küsida. Pidades silmas kohtueelse menetluse kiirust aga ka kohtute ressursi, on mõistlik eelnimetatud õiguse säilitamine. Ehkki VTK-s nähakse ette, et kohtu loa vormistamine saab olema võimalik ka pealdisena, mis ei tohiks aeglustada taotluste lahendamist ja seeläbi menetlust tervikuna, võib taotluste lahendamises hakata põhjustama viivitusi nende paljususe tõttu. Peaasjalikult näiteks olukordades, kus süüteo asjaolude asetleidmine on ilmne (nt kehavigastused tunnistajate poolt tuvastatud), ent kannatanu ei ole huvitatud uurimisele kaasajamisest (tõenäoliselt valdavalt lähisuhtevägivalla kaasused). Mõõname, et riigil võivad puududa andmed, mille pinnalt saaks hinnata eelnimetatud potentsiaalsete taotluste mahtu, kuna andmeid, mis võimaldaks selliseid järeldusi teha, ei ole seni vajaduse puudumise tõttu kogutud, ent arvestades, et [perevägivald moodustas 2022 aastal 13% kõikidest](#)

[kuritegudest](#), võib selliste taotluste arv omada märkimisväärset mõju kohtute tööle. Lisaks juhime tähelepanu, et taotluste paljususe võib tingida ka asjaolu, et nõ lõplike kahtlustuste koostamisel on kuritegude õigeks kvalifitseerimiseks sageli vajalik teada vigastuste täpset kirjeldust, mille jaoks ei pruugi aga igakordselt olla vajalik mahuka ja kuluka ekspertiisi määramine.

Samuti peame vajalikuks, et vähemalt seaduse seletuskirjas tuuakse välja asjaolu, et muudatused ei puuduta andmete küsimist ohutõrjelistel eesmärkidel, välistamaks olukordi, kus meditsiinitöötaja keeldub õigusrikkumise hirmus avaldamast andmeid patsiendi (nt suitsidaalsuse) kohta, mis võib oluliselt muuta teate kvalifitseerimist ja sellest tulenevalt, teatele reageerimise kiirust.

2. Kutsesaladusega seotud ametiprivileegi omavate isikute puhul peame oluliseks rõhutada vajadust töötada välja selge menetlustoimingute regulatsioon, mis võtab arvesse kriminaalmenetluse eesmärgi ehk kuriteojuhtumise tõe välja selgitamise vajadust. Vajadust sätestada siseriiklikus õiguses selgelt, milline teave on kaitstud nt advokaadi kutsesaladusega ja milline teave selle alla ei kuulu, on rõhutanud ka Euroopa Inimõiguste Kohus lahendis *Särgava vs Eesti* (p 70). Vastasel juhul saab KrMS olema tugevalt kaldu kutsesaladuse ametiprivileegi omavate isikute poole ning võib teha võimatuks ametiprivileegi omavate isikute vastutusele võtmise nende poolt toime pandud kuritegude eest. Märgime, et VTK-s viidatud võimalikku toimimisviisi, s.o tähendust omavate andmete väljaselgitamine läbiotsimise ajal, me tänapäevaste tehnikavahendite andmemahute silmas pidades realistlikuks ei pea, sest isegi pealiskaudne andmete vaatlus ei pruugi mahtuda KrMS § 217 lõikes 1 sätestatud lubatud tähtaja raamidesse.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Lauri Läänemets
siseminister